

N:o 20.

Af herr **V. L. Moll**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förändrad organisation af den kontroll, som af staten utöfvas öfver bankverksamheten.

Att det svenska bankväsendet under de senaste årtiondena varit stadt i en synnerligen kraftig utveckling, är allmänt bekant. Huru omfattande denna utveckling varit, framgår i någon mån af följande på finansdepartementets månadsrapporter grundade sammanställning af antalet banker (solidariska och aktiebanker) samt den summa, hvarmed samma bankers tillgångar och skulder balanserade vid slutet af följande år:

År	Antal banker	Balanssumma
1871.....	28	219 mill. kr.
1876.....	37	449 » »
1881.....	43	488 » »
1886.....	43	596 » »
1891.....	44	679 » »
1896.....	54	873 » »
1901.....	67	1,455 » »
1904.....	71	1,702 » »

Bankernas antal har således stigit från 28 till 71; balanssumman har vuxit från 219 till 1,702 millioner kronor.

Dessa siffror angifva emellertid endast de yttre konturerna af bankverksamhetens utveckling, men gifva ingen som helst föreställning om den ökade mångsidighet bankaffärerna samtidigt antagit.

Under hela denna tidsperiod kan den af staten öfver bankerna utöfvade kontrollen sägas hafva kvarstått på ungefär samma punkt hvad beträffar kontrollens organisation. Denna kontroll utöfvas, som bekant, dels genom af Kungl. Maj:ts befallningshafvande hos bankerna förordnade ombud, dels af de funktionärer — bankinspektören och hans biträden — hvilka inom finansdepartementets bankbyrå handlägga hithörande ärenden.

År 1868 medgaf Kungl. Maj:t, att för handläggning af mål tillhörande den af finansdepartementet utöfvade bankkontrollen finge vid departementets expedition på försök anställas ett biträde, som med tiden erhöll benämningen bankinspektör. Någon tid därefter befanns en amanuens vara för bankinspektören erforderlig. Från och med år 1890 har äfven en assistent varit på bankbyrån anställd.

Sådan är i korthet utvecklingen af bankbyråns organisation.

Huru omfattande och grannlaga den verksamhet är, som åligger bankinspektionen, framgår af följande uttalande till statsrådsprotokollet den 12 januari 1889 af dåvarande chefen för finansdepartementet rörande hvad som bör anses vara bankinspektionens ändamål:

»En bankinspektion har icke till hufvudsakligt ändamål att inventera kassa och värdehandlingar. När portfölj och kassa vid inspektionerna granskas, sker det icke så mycket för att tillse, att allt finnes, som i böckerna är upptaget, utan fasthellre för att dels granska kontrollerna vid förvaltning och förvar af kassan m. m. och dels, så vidt ske kan, få ett begrepp om portföljens beskaffenhet — om utsträckningen af borgenskrediter, om grunderna för fastighetskrediter, om stora krediters utlämnande på enskilda namn m. m. — hvilket allt bidrager att bilda ett omdöme om bankens skötsel. Vid bankinspektionerna är vidare att tillse, att de till finansdepartementet inkommande månadsrapporterna äro uppställda så, att de riktigt angifva bankens verkliga ställning; att banklagen och bankens reglemente i alla afseenden efterlefvas; att bankens bokslut uppgöres efter riktiga grunder och särskildt att nödiga afskrifningar verkställas; att vid bestämmande af utdelning åt bankens delägare behörig hänsyn tages till bankens soliditet; och i allmänhet att banken förvaltas efter sådana grunder, att allmänhetens förtroende icke må gäckas».

Om man nu med denna redogörelse för bankinspektionens ändamål för ögonen jämför bankverksamhetens utveckling med utvecklingen af

bankbyrån, kan man näppeligen värja sig för den tanken, att den senare utvecklingen icke hållit jämna steg med den förra. Om bankinspektionen i afseende å organisation och arbetskrafter kvarstår oförändrad (under de senaste femton åren har bankbyråns sammansättning icke undergått någon förändring), under det bankverksamheten stadigt utvecklas till allt större omfattning och mångsidighet, är det klart, att inspektionen skall möta allt större svårigheter vid fyllandet af sitt grannlaga värf. Då bankverksamheten, såsom utgörande själfva nerven i landets hela affärsrörelse, bör stå under en möjligast effektiv och tillfredsställande kontroll, och då vidare denna kontroll ådrager staten ett slags moralisk proprieborgen för bankverksamheten, är det af största vikt, att kontrollen är så anordnad, att den förmår hålla jämna steg med bankverksamhetens utveckling.

I hvilken riktning bankkontrollen bör reformeras, därpå lämna nu gällande bestämmelser angående kontrollen öfver försäkringsanstalterna anvisning. Då emellertid bankverksamheten till sin natur är vidt skild från försäkringsverksamheten, kunna gifvetvis bestämmelserna rörande kontrollen öfver den senare ej utan vidare tillämpas på kontrollen öfver den förra; men ingen lär kunna bestrida, att icke bankverksamheten är af lika stor allmän betydelse som försäkringsverksamheten och följaktligen förtjänt att i afseende å den af staten utöfvade tillsynen likställas med den senare.

Några ökade kostnader för statsverket behöfva icke bli en följd af bankkontrollens reorganisation i nu antydd riktning. Tvärtom borde härigenom besparingar uppstå, då bankerna liksom försäkringsanstalterna gifvetvis själfva bära bära kostnaderna för kontrollen, hvilket så mycket hellre bör kunna åläggas dem, som dels kontrollen är till gagn lika mycket för bankerna själfva som för det allmänna, dels kostnaderna, fördelade på samtliga banker, ej kunna sägas medföra någon kännbar börda.

De löneförmåner, bankinspektören för närvarande åtnjuter, kunna ingalunda sägas motsvara de anspråk, som måste ställas på denna befattnings innehafvare. Särskildt gynnsamma omständigheter ha medverkat till, att befattningens nuvarande bepröfvade och skicklige innehafvare kunnat åtaga sig densamma. Men dylika omständigheter få ej härvidlag tagas med i räkningen. Skulle den nuvarande bankinspektören afgå, skulle det säkerligen möta mycket stora, kanske ööfvervinneliga svårigheter att med nuvarande löneförmåner finna en kompetent efterträdare. Den åt försäkringsinspektören vid den år 1903 genomförda reorganisationen af för-

säkringsinspektionen anslagna aflöningen kan sägas innebära ett indirekt erkännande, att aflöningen åt bankinspektören är otillräcklig.

Med anledning af hvad sålunda anförts, tillåter jag mig vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda frågan om förändrad organisation af den utaf staten öfver bankverksamheten utöfvade kontrollen samt förelägga Riksdagen de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 23 januari 1905.

Victor Moll.
